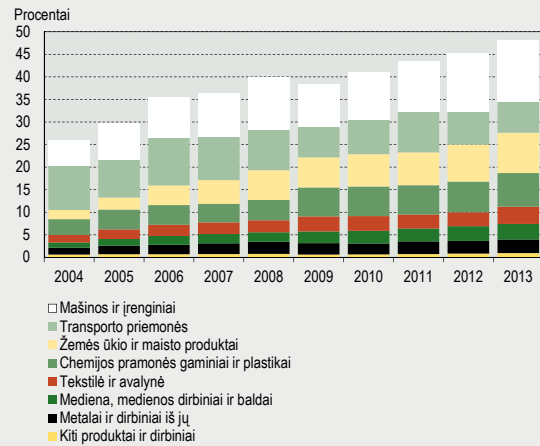

1 intarpas. Lietuvos reeksporto struktūra ir dinamika

Ekonominėje literatūroje reeksportas apibrėžiamas kaip užsienyje pagamintos prekės, kurios šalies eksportuojamos tokios pačios būklės, kaip buvo importuotos. Nors reeksportas įtraukiamas į eksporto ir importo srautus, jo kaitos tendencijas lemiantys veiksniai iš dalies skiriasi nuo lietuviškos kilmės eksportui įtaką darančių veiksnių. Pavyzdžiui, lietuviškos kilmės prekių eksportui įtakos turi Lietuvos vienetinių darbo sąnaudų kaita, o reeksportui šio veiksnio įtaka mažiau svarbi. Kadangi reeksportuojamos prekės gaminamos ne Lietuvoje, jos iš dalies iškreipia tiek eksporto konkurencingumą, tiek eksporto struktūrinių rodiklių analizę. Norint geriau suvokti reeksporto poveikį eksportui, svarbu panagrinėti reeksporto struktūrą ir dinamiką, toks ir yra šio interpo tikslas¹.

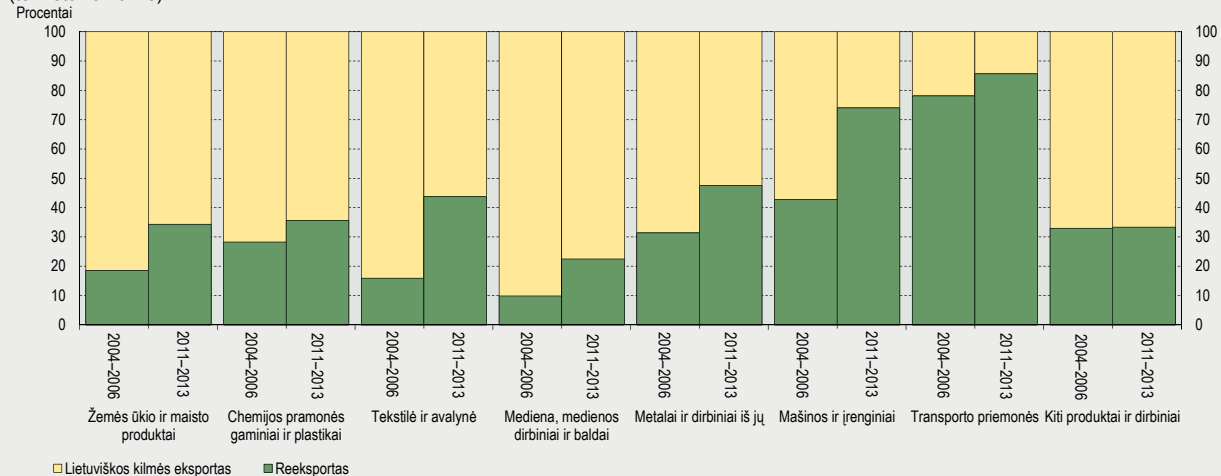
A pav. Reeksporto dalis visame prekių eksporte pagal produktus (to meto kainomis)

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

B pav. Eksporto pagal prekių grupes struktūra ir kaita

(to meto kainomis)

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Eksporto duomenų analizė rodo, kad nuo 2004 m. iki 2013 m. reeksporto dalis visame prekių eksporte nuolat augo (žr. A pav.). Išimtis yra tik 2009 m., tada ji šiek tiek sumažėjo. Analizuojamo laikotarpio pradžioje sudarė 26 proc. viso prekių eksporto, per dešimtmetį reeksporto dalis padidėjo iki daugiau nei 48 proc. Prie sparčios reeksporto plėtros labiausiai prisidėjo žemės ūkio bei maisto produktų, mašinų bei įrenginių ir chemijos pramonės gaminių bei plastikų reeksportas. Šių prekių reeksportas analizuojamo laikotarpio pabaigoje (2011–2013 m.) sudarė ir viso prekių eksporto reikšmingą dalį: mašinų ir įrenginių reeksportas – 12,7, žemės ūkio ir maisto produktų – 8,2, chemijos pramonės gaminių ir plastikų – 6,9 proc. Iš bendros reeksporto augimo tendencijos išsiskyrė tik mažai teaugęs transporto priemonių reeksportas. Šių produktų reeksporto dalis visame prekių eksporte sumažėjo nuo beveik 10 (2004–2006 m.) iki beveik 8 proc. (2011–2013 m.).

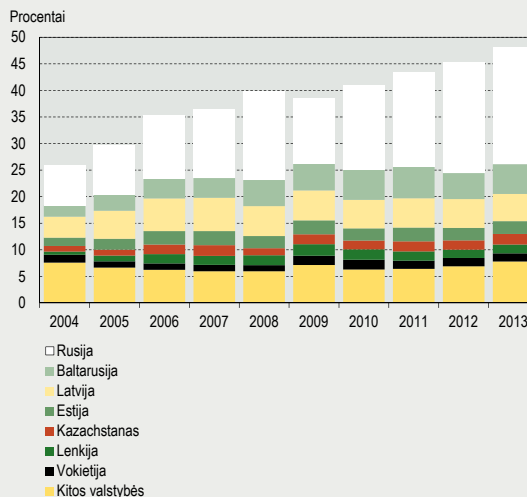
Reeksporto dalies augimas pastebimas ne tik vertinant bendras reeksporto ir lietuviškos kilmės eksporto tendencijas, bet ir nagrinėjant išsamesnius duomenis (žr. B pav.). Ypač sparčiai didėjo reeksporto dalis mašinų ir įrenginių eksporte. Analizuojamo laikotarpio pradžioje (2004–2006 m.) sudarė beveik 43 proc., laikotarpio pabaigoje (2011–2013 m.) ji padidėjo iki 74 proc. Labiausiai prie tokio padidėjimo prisidėjo tokių prekių, kaip katilai (boileriai), elektros mašinos ir įrenginiai, garso įrašymo ir atkūrimo aparatai, bei šių prekių sudedamųjų dalių reeksportas. Ypač stiprus reeksporto dalies augimas, beveik 28 proc. p., buvo tekstilės ir avalynės. Šių prekių reeksportas analizuojamo laikotarpio pabaigoje sudarė beveik 44 proc. viso eksporto. Labiausiai tekstilės ir avalynės reeksporto dalis augo dėl drabužių ir jų priedų bei avalynės reeksporto. Kitų prekių grupių – žemės ūkio bei maisto produktų, medienos, medienos dirbinių bei baldų ir metalų bei dirbinių iš jų – reeksporto dalis per analizuojamą laikotarpį padidėjo 10–16 proc. p. Pirmųjų dviejų prekių grupių reeksporto dalis analizuojamam laikotarpiui nuolat didėjo, o paskutinės prekių grupės reeksporto dalies augimas 2007–2011 m. buvo sustojęs, tačiau 2012 m. vėl pradėjo didėti. Medienos, medienos dirbinių bei baldų reeksportą skatino visu analizuo-

jamu laikotarpiu tolygiai didėjęs trijų prekių grupių reeksportas: baldų, įskaitant patalynę ir čiužinius; popieriaus bei kartono; medienos, medienos dirbinių bei medžio anglių. Žemės ūkio ir maisto produktų grupei priskiriamų prekių tolygaus reeksporto augimo nebuvo, skirtingais metais prie reeksporto dalies didėjimo prisidėdavo vis kiti produktai. Vis dėlto reikšmingiausiai per analizuojamą laikotarpį reeksporto dalį padidino valgomieji vaisiai ir daržovės bei riešutai, kiek mažiau – nealkoholiniai ir alkoholiniai gėrimai. Tuo metu metalų ir dirbinių iš jų reeksporto dinamikai svarbiausi buvo juodieji metalai ir dirbiniai iš šios žaliavos. Kitų prekių grupių – chemijos pramonės gaminių bei plastikų, transporto priemonių – reeksporto dalis visame šių prekių eksporte taip pat didėjo, tačiau nedaug.

Vertinant reeksporto struktūrą pagal prekybos partneres, pastebėtina, kad jos geografiškai artimos Lietuvai ir kad svarbiausios reeksporto rinkos analizuojamu laikotarpiu kito nedaug. Didžiausia reeksporto dalis tenka Rusijos rinkai, 2011–2013 m. į šią rinką buvo išvežama beveik 45 proc. visos reeksportuojamos produkcijos. Minėtu laikotarpiu nemaža dalis reeksportuojamos produkcijos buvo išvežta ir į Baltarusiją (12 %), Latviją (12 %) ir Estiją (5 %). Reeksportas į visas šias rinkas gana panašus, vyravo mašinų bei įrenginių, antžeminių transporto priemonių, plastikų bei jų dirbinių ir farmacijos produktų reeksportas. Kaip vienintelę reikšmingą išimtį galima paminėti valgomąsias daržoves ir vaisius – jie daugiausia buvo eksportuojami tik į Rusiją. Kitų į šias rinkas išvežamų produktų reeksportas sudarė santykinai mažą viso reeksporto dalį. Reeksportuojamos produkcijos dalis, palyginti su visu eksportu, didėjo visose prekybos partnerėse, tačiau daugelyje valstybių šis pokytis buvo palyginti mažas. Kaip išimtis išskirtinos tik Rusija ir Baltarusija. Reeksporto į Rusiją dalis visame Lietuvos prekių eksporte per analizuojamą laikotarpį padidėjo nuo beveik 10 proc. (2004–2006 m.) iki šiek tiek daugiau nei 20 proc. (2009–2011 m.), o reeksporto į Baltarusiją – nuo 3 iki 5,5 proc.

Apibendrinant galima teigti, kad analizuojamu laikotarpiu reeksportas reikšmingai prisidėjo prie eksporto plėtros, o kai kurių prekių grupių, pavyzdžiui, transporto priemonių, mašinų ir įrenginių, reeksportas buvo bene svarbiausias tų grupių eksporto augimo veiksnys. Taigi, tiriant Lietuvos eksporto konkurencingumą ar atliekant eksporto plėtros analizę, gautamus rezultatus reikėtų vertinti atsargiai, turėtų būti atsižvelgiama į reeksporto poveikį. Tai ypač aktualu atliekant eksporto analizę tų prekių grupių, kurių didelę eksporto dalį sudaro reeksportas.

C pav. Reeksporto dalis visame eksporte pagal valstybes (to meto kainomis)

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

¹ Atliekant analizę, naudojamas kombinuotosios nomenklatūros (angl. *Combined Nomenclature*, CN) klasifikatorius. Iš viso eksporto ir lietuviškos kilmės eksporto duomenų pašalinamas mineralinis kuras, mineralinės alyvos ir jų distiliavimo produktai, taip pat bituminės medžiagos ir mineraliniai vaškai (klasifikatoriuje jie atitinka 23 skirsnius). Tai daroma norint išvengti ypač didelių struktūros rodiklių svyravimų, kuriuos lemia šios produktų grupės kainų kaitos įtaka eksporto vertei.